

Zb. Odsjeka povij. znan. Zavoda povij. druš. znan. Hrvat. akad. znan. umjet., 22(2004), str. 235-296

Knjiga "Poslovna uspješnost trgovcev v srednjeveškem Dubrovniku" sinteza je životnog istraživačkog napora Ignacija Vojea. U razmatranju o poslovnoj djelatnosti dubrovačkih trgovaca u srednjem vijeku autor sustavno i savjesno, metodički besprijekorno, upozorava na rezultate prethodnih istraživanja, utvrđuje domete historiografije, ali toj osnovici dodaje vlastita, dugogodišnja istraživanja u dubrovačkom arhivu, otvara nove poglede, širi spoznajne obzore. Upravo po čvrstom uporištu u arhivskoj građi knjiga "Poslovna uspješnost trgovcev v srednjeveškem Dubrovniku" iznimno je vrijedan prinos poznavanju gospodarskog razvoja Dubrovnika i jadranskog prostora u srednjem vijeku.

Tomislav Raukar

Pavao Maček, *Rod Patačića od Zajeze, rodoslovna rasprava*, Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije «Tkalčić», Zagreb, 2004., 216 str.

Može se reći da je rodoslovna rasprava Pavla Mačeka o rodu Patačića od Zajeze ugledala svjetlost dana zahvaljujući, među ostalim i žalosnoj činjenici da u Hrvatskoj ne postoji povijesno-kritički zbornik plemićkih rodoslovlja. Čini se da je upravo dugotrajno zapostavljanje problematike ove važne povijesne grane od strane domaće historiografije ponukalo autora da svoje višegodišnje istraživanje, umjesto u obliku opsežnije rasprave, objavi kao knjigu od dvjestotinjak stranica. Izazov je zacijelo bio to veći što Maček u novijoj hrvatskoj povjesničarskoj literaturi, osim nekolicine starijih radova s područja rodoslovlja, nije imao modela kojim bi se mogao poslužiti pri sastavljanju ove genealoške rasprave. Je li riječ o sustavnom defektu domaće historiografije, pa čak i nacionalnoga kulturnog identiteta, prepustit ćemo nekoj drugoj prilici za raspravu.

Iako u uvodnom dijelu napominje da mu namjera nije bila opisati cjelokupnu povijest roda Patačića, Maček gotovo da je dostigao taj cilj. Opsežno arhivsko i tiskano gradivo u toj je raspravi čitatelju predloženo na vrlo detaljan, pregledan i uporabljiv način. Istraženi su muški i ženski članovi obitelji Patačić od 14. stoljeća pa sve do vremena kad je rod počeo izumirati. Podacima o članovima obitelji Patačić prethodi tablica s kraticama, detaljni popisi neobjavljenih i objavljenih izvora te popis korištene literature, a nakon toga slijedi autorov uvod. U uvodu je sažeto predložen pregled roda Patačića. Radi lakšeg snalaženja ukratko su opisane starija i mlađa grana rodoslovlja. Maček, osim toga, komentira dosadašnja genealoška istraživanja i njihovu vrijednost, ali obrazlaže i važnost rezultata vlastitih proučavanja.

Glavni dio te rodoslovne rasprave svakako čine podaci o članovima obitelji Patačić. Opsežan popis članova obitelji broji čak sto šezdeset tri imena, a pokraj svakoga je naveden točan podatak o godini rođenja i smrti osobe, kao i ostali važniji datumi iz života. Posebno su navedene i obiteljske veze, istaknute su i godine tijekom kojih se pojedini član obitelji spominje u izvorima, a uvršteni su i podaci o bračnim drugovima članova roda Patačića. Prema svim je tim podacima lako stvoriti sliku o povezanosti Patačića s ostalim hrvatskim plemenitaškim obiteljima, ali i o crkvenim, vojnim i civilnim službama pojedinaca iz tog roda.

Jednako vrijedan dio Mačekova istraživanja je i detaljno rodoslovno stablo obitelji koje je zbog brojnosti ucrtanih članova, priloženo u zasebnim koricama. Na taj su način pregledni podaci iz glavnog dijela rodoslovne rasprave o Patačićima iz Zajeze još jasnije prikazani proučavateljima povijesti, ali i čitateljima izvan struke. Boljem uvidu u prošlost tog znamenitog plemenitaškog roda svakako pridonosi i abecedni popis njezinih članova. U popisu su navedene i stranice u toj raspravi na kojima je spomenut pojedini član obitelji. Slijedi popis fotografija, većinom reprodukcija

portreta članova obitelji, te iscrpno kazalo mjesta i mjesno određenih pojmova, službi i naslova spomenutih u knjizi.

Iako je objavljivanjem rasprave o rodu Patačića učinjen prvi važniji korak u oživljavanju zanimanja za tu u nas pomalo zanemarenu granu historiografije, ipak nam preostaje nadati se da takva proučavanja ubuduće neće biti prepuštena entuzijazmu pojedinaca te da to nije posljednji rad ovakve vrste.

Iva Kurelac

Darko Darovec, *Davki nam pijejo kri: gospodarstvo severozahodne Istre v novem veku v luči beneške davčne politike*, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko (Knjižnica Annales Majora), Koper, 2004., 438 str.

Gospodarska povijest zasigurno je jedna od najvažnijih sastavnica u cjelovitu sagledavanju prošlosti pojedinih država, krajeva ili gradova. Zaokruženih studija o pojedinim čimbenicima koji su, više ili manje izravno, utjecali na gospodarski razvoj gradova uz istočnu obalu Jadrana, još uvijek je nedovoljno, premalo s obzirom na važnost problematike i obilje raspoložive arhivske građe. Knjiga mladoga slovenskog povjesničara Darka Darovca, kojoj je središnji predmet istraživanja istarsko gospodarstvo u suodnosu s mletačkom državnom i poreznom politikom, zaokružena je studija (razrađena i dopunjena doktorska distertacija) o gospodarskoj dimenziji istarske povijesti, promatranoj tijekom dugoga vremenskog trajanja.

U uvodnom poglavlju (9.-20.) autor sažeto upućuje na temeljni cilj rada, uporabu arhivskoga gradiva i dosadašnjih spoznaja historiografije, kao i na metodološke kriterije pri izradbi djela. Prostorno, studija obuhvaća teritorij sjeverozapadne Istre s naglaskom na posljednja dva stoljeća mletačke uprave (XVII. st. do kraja XVIII. st.), a kao osnovna građa autoru su poslužili brojni fondovi iz slovenskih (Kopar, Piran) i talijanskih (ponajprije mletačkih) pismohrana. Rasprava na osnovi interpretacije i reinterpretacije povijesne literature i vrela teži prikazati osnovne gospodarske djelatnosti u tom mletačkom dijelu Istre u njihovu razvoju i suodnosu s mjerama, zakonima, poticajima i ograničenjima mletačke gospodarske politike (porezni, carinski i monetarni sustav i dr.).

Prva cjelina ("Demografska in socialna podoba Istre do 18. stoletja", 21.-64.) uvodi u opće prilike u istarskom ranonovovjekovlju. Središnje zanimanje autora upravljeno je na raščlambu društvene i etničke stukture onodobne Istre te na migracijske procese i njihovo značenje za povijest istarskih krajeva i gradova. Glavna središta sjeverozapadne Istre (Izola, Piran, Kopar, Milje, Poreč, Pula, Rovinj i dr.) promatraju se tijekom dugoga vremena, uzimajući u obzir sve bitne čimbenike koji su utjecali na njihov gospodarski i društveni razvoj (migracije, epidemije, demografske promjene itd.).

"Denarni sistemi i gibanja cen v Beneški Istri" (65.-90.) tema su sljedeće cjeline u kojoj se razmatra složena problematika monetarnog sustava na prostoru mletačkog dijela Istre. Uvid u promjene u monetarnom sustavu u pojedinim stoljećima vrijedno je pomagalo ne samo za proučavatelje istarske povijesnice već i za istraživače koji se bave drugim dijelovima istočne jadranske obale u doba njihove uključenosti u sastav Serenissime. Jednako tako, statistički podaci o kretanju cijena (glavnih poljodjelskih proizvoda) upućuju zorno i precizno na neke od manje znanih, ali iznimno važnih čimbenika istarskoga gospodarskog razvoja.

"Monte di Pieta v Kopru in Piranu" (91.-174.) opsežno je poglavlje o ustanovi nastaloj diljem talijanskog poluotoka i mletačkih prekomorskih posjeda, u svrhu novčanog pomaganja građana